

یاسین لطفی

خط زیبای معلم

اشاره

آنان چنان زیبا باشد که بر خواننده تأثیر گذارد و او را به ادامه خواندن متن مشتاق کند. این متن را آقای یاسین لطفی، معلم هنر مدارس راهنمایی تحصیلی منطقه شهر ری، پس از پانزده سال تجربه آموزش خط تحریری، به رقم کشیده‌اند. ایشان گفته‌اند، اصل این روش را از زنده‌یاد دکتر خزائی آموخته و خود مناسب آموزش در کلاس‌های درس کامل کرده‌اند.

درس اول: آشنایی با خط زمینه

انسان برای برقراری نظم در اجتماع و گروه، از قوانین و قواعدی استفاده می‌کند که در صورت آگاه بودن همه افراد هر جامعه از این قوانین، همه اعضای آن جامعه به سوی آرامش حرکت می‌کنند؛ البته در صورتی که به آن قوانین عمل کنند. برای مثال، خط‌های وسط خیابان‌ها یا بلوارها به عنوان خطوط راهنما، رانندگان و افراد پیاده را به رعایت

متنی که پیش رو دارید، آموزش زیبانویسی خط تحریری است که از بین چندین روش که به مربیان و استادان این هنر سفارش داده شده بود، برگزیده‌ایم. این متن شامل سه درس است: آشنایی با خط زمینه و محل قرار گرفتن حروف نسبت به آن؛ اتصالات حروف و نوشتن کلمات؛ خطوط راهنما و رعایت آن‌ها.

از آن‌جا که خط و زبان هر ملتی، نماینده هویت ملی آن است، می‌توان خط را هنری ملی نامید و خوش‌یختانه خط و کتابت در میراث فرهنگی و هنری ایران نیز ارزش ویژه‌ای دارد.

از آغاز یادگیری خواندن و نوشتن، آموزش خط با مشق بصری شروع می‌شود، با تمرین، تکرار و هماهنگی چشم و دست ادامه می‌یابد و به آموزش قواعد می‌انجامد.

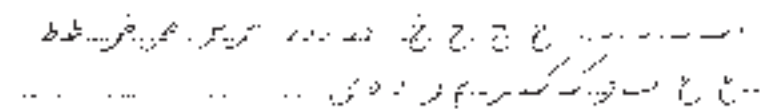
در دوره راهنمایی تحصیلی لازم است همه دانش‌آموزان و معلمان به هر شیوه ممکن، این اصول را در نوشتن رعایت کنند تا دست‌نوشته‌های

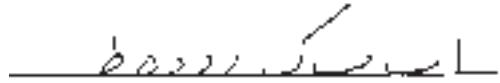
دستوراتی دعوت می‌کنند که در نهایت موجب انضباط در رفت‌وآمد و ایجاد آرامش خواهد شد. یا در مدارس، برای آن که کودکان و نوجوانان دانش‌آموز بتوانند هر چه سریع‌تر منظم شوند و با انضباط وارد کلاس شوند، کف حیاط را با خط‌هایی صاف، در حالتی موازی و با رنگی روشن، خط‌کشی می‌کنند. دانش‌آموزان هر کلاس با دیدن خط‌ها متوجه می‌شوند لازم است برای ایجاد صف و رفتن به کلاس، با فاصله‌ای معین از یکدیگر، روی این خط‌های موازی، پشت سر هم بایستند.

نوشته‌های ما نیز شامل این قانون هستند. اگر کلمات و حروف را به مانند دانش‌آموزانی فرض کنیم، لازم است برای خوانایی بهتر، حروف را نیز روی یک خط و به ترتیب و در فاصله‌هایی معین کنار هم قرار دهیم و بنویسیم، تا هم خواناتر باشند و هم زیباتر دیده شوند.

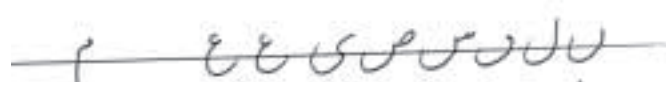
هم اکنون به دفترهای خود توجه کنید. خطوطی موازی و افقی را می‌بینید که در اصطلاح به آن‌ها خط زمینه می‌گوییم. خط زمینه یا کرسی، خطی است افقی و صاف که محل قرار گرفتن و نشستن حروف یا کلمات را نشان می‌دهد. حروف الفبا (۳۲ حرف) براساس خط زمینه به دو دسته تقسیم می‌شوند: ۱. حروف روی خط؛ ۲. حروف دایره‌ای شکل.

همان‌طور که می‌بینید، تعدادی از این حروف روی خط زمینه قرار دارند، مانند:

و باقی‌مانده حروف، غیر از حرف میم، ویژگی یکسانی دارند که همان قسمت دایره‌ای شکل آن‌هاست و به همین دلیل، به آن‌ها حروف دایره‌ای شکل می‌گوییم:

حرف میم را به دلیل پایین آمدن انتهایش از خط زمینه، در گروه دوم قرار می‌دهیم.

تمرین

از امشب، هر شب دو خط با رعایت خط زمینه و جای قرار گرفتن حروف و کلمات روی آن، از روی متن درس‌های کتاب فارسی خود با مداد بنویسید. یادتان باشد، فقط حروف

دایره‌ای شکل و حرف میم را تا زیر خط زمینه بیاورید. سعی کنید

- حروفی را که مانند حرف الف قد بلندی دارند، هم اندازه و هم قد بنویسید.

- دایره حروف دایره‌ای شکل را هم اندازه بنویسید.

- اندازه حروف زیر روی خط زمینه، حتی در اتصالات، یکی باشد.

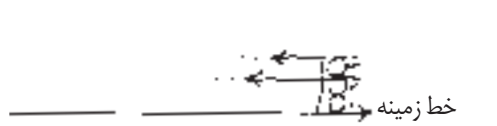

درس دوم: اتصالات حروف و نوشتن کلمات

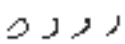
به بوته‌های کنار پارک و خیابان نگاه کنید. گاهی بسیار زیباتر به نظر می‌رسند، چرا؟ شاید یکی از دلایل این زیبایی، هم قد و هم اندازه بودن آن‌ها باشد، این‌طور نیست؟ باغبان برای زیبایی بیشتر ظاهر این بوته‌ها، اجازه نمی‌دهد ارتفاع آن‌ها از یکدیگر بیشتر شود، بنابراین شاخه‌های بلندتر را با قیچی کوتاه می‌کند، تا همگی هم اندازه و هم قد باشند. اگر به اطراف خود و در طبیعت دقت کنید، در این باره نمونه‌های دیگری نیز می‌توانید ببابید.

در خوش‌نویسی تحریری هم، برای زیباتر شدن نوشته‌هایمان، نیاز است علاوه بر رعایت محل قرار گرفتن حروف و کلمات، به اندازه و ارتفاع حروف هم شکل روی خط نیز توجه داشته باشیم. برای این کار و هماهنگی بیشتر، می‌توانیم به ترتیب زیر عمل کنیم:

در ابتدای سطر با مداد یک الف روی خط زمینه بنویسید. بعد کنار آن، به شکل زیر سه عدد دایره توخالی به هم چسبیده بکشید (لازم است در کتاب معلم توضیح داده شود که اندازه الف از فاصله بین دو خط دفتر کوتاه‌تر باشد). حال با کمک خط‌کش و مداد، از روی دایره‌های دوم و سوم، به موازات خط زمینه، خط‌هایی کمرنگ رسم کنید.

یادتان باشد، لازم است این خط‌ها با خط زمینه موازی و کمرنگ باشند. از این پس لازم است هر شب قبل از نوشتن دو خط تکلیف خوش‌نویسی تحریری، ابتدا به روش گفته شده، روی خط زمینه، دو خط راهنمای دیگر به ارتفاع دو دایره و سه دایره رسم کنید و سپس سعی کنید حروفی را که شبیه الف هستند، تا خط دایره سوم و حروفی را که شبیه حروف زیر هستند، تا خط دایره دوم، هم اندازه بنویسید.

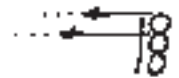

درس سوم: خطوط راهنما

آیا تا به حال شده است که بخواهید برای چند نفر از دوستان خود، داخل لیوان یا استکان‌های هم اندازه، چای یا شربت بریزید؟ به حتم تمام سعی خود را خواهید کرد تا در همه طرف‌ها، به یک اندازه چای یا شربت باشد. نمونه‌های دیگری از این دست را نیز حدس بزنید و در کلاس درباره آن‌ها صحبت کنید.

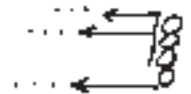
در این درس، برای این که نوشته‌های ما زیباتر به نظر برسند و از طرفی مزاحمتی برای سطر پایین به وجود نیاید، سعی خواهیم کرد که نیم‌دایره تمام حروف دایره‌ای شکل را به یک اندازه تا زیر خط زمینه بنویسیم. بنابراین لازم است به نکات زیر توجه و عمل کنیم:

اول: به همان روش قبلی، یک الف در ابتدای سطر می‌نویسیم و سه دایره توخالی به هم چسبیده کنار آن می‌کشیم.

سپس خط‌های راهنمای از روی دایره‌های دوم و سوم را با خط‌کش و مداد به موازات خط زمینه می‌کشیم (خط‌های عرش).

دوم: حالا دایره دیگری به اندازه دایره‌های قبلی و چسبیده به دایره اول، زیر خط زمینه می‌کشیم. سپس با خط‌کش و مداد از زیر آن، خطی به موازات خط زمینه می‌کشیم.

سوم: اکنون می‌توانیم نیم‌دایره تمام حروف دایره‌ای شکل را تا زیر خط، به اندازه خط جدیدی^۵ که کشیده‌ایم، بنویسیم. یادتان باشد، در تمرین خوش‌نویسی هر شب، این درس‌ها را نیز تکرار کنید.

پی‌نوشت

۱. کرسی: در عربی به محل نشستن، کرسی می‌گویند.
۲. اتصالات: هرگاه در یک کلمه بیش از یک یا چند حرف به یکدیگر وصل شوند، اتصال ایجاد شده است. گاهی یک اتصال می‌تواند بدون معنی باشد و گاهی یک کلمه با معنی مشخص می‌تواند بدون اتصال باشد، مانند:

مبصر - مبر

۳. خط عرش سه نقطه‌ای‌ها

۴. خط عرش دو نقطه‌ای‌ها

۵. این خط را خط فرش نامیده‌اند، چون مانند زیرانداز و فرشی که زیر پایمان پهن می‌کنیم، خط فرش نیز زیر خط زمینه قرار گرفته است.